

René Ménil

Gyermekkorom színei, a vér színei...

Azokban az időkben az égbolt csodálatos, remegő, kék kárpit volt, rajta megtört a kókuszpálmák tintaszínű virága. Életem még nem ismerte a hétköznapokat.

Délutánonként kezdődtek az utazások: a lepkék kihívóan hímzett szárnyai jelezték az idő ritmusát. Ekkor már csak a mezítelen és vörös földnek éltem. Vörös volt az udvar vert földje, vörös a töltés frissen kaszált földje, a távolban pedig szép vörös rajzokon mozdulatlan négerek. Elbűvölt, hogy lábammal megérinthetem ezt a földet, alakíthatom, ízlelgethetem. Különösen szerettem azt a kimondottan vörös, ráadásul nedves és ellenálló agyagot. Gyúrtam, morzsoltam, formáztam a piros zselét, és oly szeretettel sároztam össze magamat.

A délután közepe minden alkalommal egy olyan helyen talált, ahol a föld már nem az a véres pép volt, hanem szép, sárga por. Ott, hogy szeressék, a földből fiatal, ibolyaszínű levelekkel félig betakart *Szent-Martin igname*¹ bölcs, bíborszínű szárainak kellett kibújniuk. A fény, amely mint egy meleg kéz, mint egy meleg hernyó, áttört a már kicsit megsárgult sövény léckerítésén, még belekapaszkodott az ibolyaszínű szárukba és ebbe a talajba. Órákon át, mint egy idióta, tágra nyílt szemmel figyeltem a megvilágított és hihetetlenül ibolyaszínű növények szárait. Körülöttem zizegett a levélzet alkotta kastély. Kinyújtottam a kezemet: a boldogság úgy hullott reám, mint árnyéksorozatok...

***

Délutánonként kezdődtek az utazások...

Egy töltést követtem; a napfény nyomában haladtam. Volt egy boszorkány az életemben: egy színpompás kakas. Mindig hirtelen bukkant fel, az egyik útkanyarulatban. Szerettem és gyűlöltem őt. Emlékszem, ott ment, az ösvény közepén; én a bozótokba vettem magam. Ő csak ment ott, és nevetett magában. Egyébként hamar eljutottam az utazás végére. A boszorkányom kunyhója ott füstölt, szomorúan. A virágok már nem öltöztették szemtelenül a sövényt. A töltés lábánál azonban sápadtan, mint világos nappal, az álmodó halott lábainál gyertyák lángjaiban fehér virágok égtek. Nem lehetett továbbmenni: tudtam, bár sohasem próbáltam. A messzeségbe néztem, és rátaláltam a vörös vonalra. Ez volt a lovasok ösvénye. Hamarosan megérkeztek. A távolból kivethettem fekete nemezkalapjukat, fehér mellükön a szétnyíló szmokingjukat, és kitaláltam szörnyű sarkantyújukat. A koporsó már bizonyára messze volt, de

¹ Szent-Martin igname: *dioscorea alata*, trópusi vagy mérsékelt éghajlatú növényegyüttes tagja. Tápláló, könnyen emészthető.

nem igyekeztem utolérni. Majd gyorsan el is tűntek a *katalpák*² friss sövénye mögött.

Újra csönd, és én ott maradtam, egyedül a földdel...

***

Nagyjából ekkoriban jelent meg álmaimban és álmodozásaimban egy ló. Óriási ló, óriási farral és fejjel. Feltűnése szorongást váltott ki bennem. Vörös vagy talán kék volt. Mérheterlenül nagy testével az égbolton ágaskodott. Én pedig ott állok előtte, remegve, egy porszemmel a kezemben...

Végül már nem remegtem, amikor találkoztam ezzel a rettenetes látogatóval.

Megszelídítettem.

***

Később szenvedélyesen vonzódtam mindenféle fényes üvegyöngyök iránt. Egy romos, fény emésztette udvarban, újra látok egy kisfiút: a csupaszd földön ül, kissé előrehajol. Mellette az árnyéka. Kezében különféle üvegtárgyakat tart nagyon komolyan. Kék üveget, piros üveget, violaszínű üveget, zöld üveget. Szeméhez emel egy kék üvegdarabot: ebben a színben a legféktelenebb falovak nyerítenek, és ráadásul még a lekaszált házak, melyek egy újév-napnyi ideig közelítenek felétek. Megremeg... Most a piros üveg: egy másik világ. Új elragadtatás: szemével követi a világot, a világ fehér, a világ megsemmisül...

Örömet a féktelenségig fokozta, amikor felfedeztem a csiszolt kristályokat. Semmi sem lett olyan értékes a számomra, mint egy prizmává formált üvegdugó. Ettől kezdve már nem is éltem, teljes énemmel behatoltam a kristály közepébe, ahonnan nézve a világ és a fény darabokra szakadt, elképzelhetetlen színű és törésű világokká sokasodott. Kezemben volt a kulcs. Nem aludtam többé, a kristály ébren tartott. Soha annyira nem szerettem az éjszakát. Álomból ha felriadtam, elindultam, hogy lángokat keressek. A kristályomat a petróleumlámpára irányítottam, melynek lángjában vér és füst volt; a gyermekes és bölcs lángú lámpabélre, a villany fagyos lángjára, a parázsra, visszatükröződő tárgyakra, a falon kilengő lámpa homályos fényére, a parázs bolondos visszfényére, a visszfények visszaverődésére. Rejtett világosságokat leptem meg, amelyeket a félhomályban álló tükrökből meríthetünk, azután végtelen mező falombjait világítja meg, az éjjel a fák tövénél összegyűlt tócsa visszatükröződését, a holdfény visszaverődését egy pohár vízben, dolgokét, melyeket a szobában nézünk, amikor csak egy üszkösödő gally szúrja át a sötétséget. Végül, az éjszaka mélyén jön a meglepetés lángja, mely nappal és éjjel verdes a szárnyaival. A lámpa kialudt. A tárgyak most saját lángjaikat bocsátják ki; nappal lett... Egy nap, amikor több világban élhetek majd. Soha ennyire nem szerettem a nappalt.

Pacsirtacsalogató tükrömben ekkor csapdába esett a világ. Tükrömben minden sietett, egybeolvadt, megfagyott, melegtől, hidegtől, élettől pattogott.

² katalpa, catalpa, catalpa biognonioides: szívlevelű szivarfa, utcák, parkok díszítésére használják. USA dél-délkeleti vidékéről származik.

Már csak egy kristálydugóval a kezemben járkáltam. A dugóban volt a flakon, a flakonban volt a világ, az összes világ. És mindez, mint egy madár, ott remegett a kezemben.

Gyermekkorom színei, a vér színei...

(in: *Tropiques*, n° 5, 1942. április, 33–35. old.)

Kun Tibor fordítása

Ménil, René: 1907-ben született Martinique szigetén. Ugyanitt, a *Lycée Schoelcher*-ben ismerkedett meg *Aimé Césaire*-rel. Ösztöndíjasként Párizsba mehetett tanulni. A *Louis-le-Grand* Gimnáziumban folytatott tanulmányai után a Sorbonne-ra iratkozott be, ahol 1929-ben pszichológiából, erkölcsstanból, szociológiából és logikából, majd egy évvel később általános filozófiatörténetből és fizikából szerzett diplomát. 1932-ben Párizsban több értelmiséggel együtt megjelentették a *Légitime défense (Jogos önvédelem)* című, mindössze egy számot megért lapot, amelyben hevesen támadták a martinique-i kultúra és társadalom elmaradottságát. 1935-ben egy kommunista szervezetet alakított. 1938-tól 1972-ig filozófiatanár a sziget fővárosában, Fort-de-France-ban. 1941-től 1945-ig a szigeten megjelenő *Tropiques (Trópusok)* című folyóiratban egyrészt a francia irodalmat, zenét igyekeztek megismertetni, másrészt martinique-i és Martinique-on kívüli költők, írók írásait közölték, így – többek között – Ménil-ét is. Megalapította a martinique-i kulturális egyesületet. 1981-ben jelenik meg *Tracées. Identité, négritude, esthétique aux Antilles (Ösvények. Identitás, négritude, esztétika az Antillákon)* című, 1999-ben az *Antilles, déjà, jadis (Antillák, már, valamikor)* című könyve; ez utóbbiért *Frantz Fanon*-díjjal tüntették ki. 2004-ben halt meg szülőföldjén.